

Ivan Martin Jirous

-1944-2011

- umělecký kritik (dle svých slov má blíže k hudebnímu umění než výtvarnému, které vystudoval)
- umělecký vedoucí Plastic people of the universe
- členem společnosti – křižovnická škola čistého humoru bez vtipu (neoavantgardní, neodadaistická)
- zakladatel undergroundu (ve smyslu tohoto pojmu), druhé kultury
- celkem 5x vězněn (8,5 let)
- v reakci na zatčení členů plastic people podepsat chartu 77
- spoluzaložil časopis „Vokno“, působil v časopise „Výtvarná práce“ až do jeho zákazu
- Eugen Brikcius se o něm vyjádřil jako o magorovi (nazývá se přeneseně jeho kmotrem)

Magorovy labutí písně

Obecně

- Dílo vznikalo mezi léty 1981-1985 ve vězení III. výchovně-nápravné skupiny
- literatura vězeňská – *žitá vězeňská poezie*: čerpá z vlastní zkušenosti, ztotožňuje autora a lyrický subjekt
- nese autobiografické prvky
- zmiňuje reálná místa, reálné osobnosti, přátelé
- intertextové odkazy – a) jména svatých
- b) spisovatelé – např. Dante (peklo/vězení), tlamy jak od Gogola, Orwell (politický dohled)
- c) přátelé/známí/současníci – nejčastěji se obrací k Bondymu
- motivy dopisu – obrací se k lidem, oslovuje je (dáno prostředím vězení), některé oddíly přímo věnovány
- může působit i jako obhajoba sebe sama před bohem (některé části jsou „adresovány“ právě bohu)
- ve spojení s obhajobou vyjadřuje lítost nad vlastními činy, ke kterým ho situace dohnala - „Kartuziáni se slibem mlčení už odebrali se na věčnost/ kéž bych ho uměl dodržet aspoň pro státní bezpečnost“¹
- autor se své texty učil nazpaměť, přesto se před jeho propuštěním dostaly *ven* formě motáků
- ich forma
- rým vázaný (nejčastěji sdružený)

Členěno do šesti oddílů:

¹ JIROUS, Ivan: Magorovy labutí písně. Surrey: Rozmluvy, 1989. s. 21

I – Labuť sv. Huga

-kajícnost před bohem, srovnání pekla pozemského a pekla křesťanského, obrací se o pomoc ke svatým, vykreslení

II – Dům s modrým beránkem

-adresováno manželce – „Smutná je holka když chlapa si vezme/co pořád sedí co pořád je vězněn“², obrací se k panně Marii, melancholicky laděno – vyjádřena lítost rodině – „Poprosím vroucně Marii Pannu/ať ochraňuje Julianu/modlitbu tichou pouštím ze rtů/opatruj Františku a Martu“³

-Juliana – manželka, Františka a Marta – dcery

III – Magor D’or

Bedřichu Fučíkovi

-modlitby, kajícnost, až zoufalé ladění, mířeno na bezpráví jeho uvěznění

IV – My lovers are over the oceans

Eugenu Brikciusovi

-o jeho známých emigrantech, obrací se k jednotlivým známým na svobodě, stýská si a zároveň sám nuceně čelí realitě – „Hovězí porážky nářek zní z jatek/za vršky za moře Brabenec utek“⁴

V – INTERMEZZO

Julii Novákové

-nejvíce lyrický oddíl

VI – HOMMEGE A BORIS SAVINKOV

-Boris Savinov – ruský spisovatel a socialistický revolucionář

-rekapitulace života, o bezpráví režimu – „světská moc dala mu zahulit citelně/o pekle může snít topí teď v kotelně“⁵

Pozn. – Skrže dodatky k jednotlivým oddílům vyzdvihují, pro mě nejvýraznější, tematické prvky, neznamena to však, že se v jiných oddílech nevyskytují. Jak už bylo řečeno víra a komunistický režim propustují celou báseň, s tím spjata oslovování svatých a nářek nad situací ve státě a vězení.

Téma:

1.vězení, víra, politika

-střet kruté nespravedlivé reality (politického systému) s poetickým/náboženským vnímáním – „kdybych to nebral religiózně/bylo by mi zde věru hrozně“⁶

² Tamtéž s. 38

³ Tamtéž s. 45

⁴ Tamtéž s. 69

⁵ Tamtéž s. 91

⁶ Tamtéž s. 7

Hlavní pilíř, který propojuje téma víry a vězeňského života (za kterým se skrývá odpor vůči režimu) je místo jeho uvěznění – v prostorách bývalého kartuziánského kláštera ve Valdicích. Magor se často obrací ke svatým, kteří na něj shlížejí obrazně i doslova v podobě soch.

-odlišuje od sebe víru a církve, dobové okolnosti církve řízena srpem a kladivem, křesťanstvo se mu hnusí

Sv. Hugo, labuť

- patron nemocných

- jeho atribut je labuť – bránila ho, předpověděla jeho smrt

-k víře obrací své naděje – „Což nutně když se básník dusí/exodus následovat musí?/Labuť divný pták zpívá umírajíc/přece stejně krásně z naší strany hranic“⁷

2. detaily

- *skrže mříže* vnímá intenzivněji krásu přírody, architektury, ...

- „Jilmy porostlé břechťanem/v korunách dubů jmelí/veselejší se nestanem/proč bychom smutní být měli“⁸

- vzpomíná na svou svobodu

- prostřednictvím proměn počasí a přírody mapuje čas strávený ve vězení

Dadaismus

-Wilde/vidle

⁹ „Po ránu mezi d'ábly vstávám/pomalů sám se d'áblem stávám“

-častý vnitřní rým

-hra se slovy *podpořena* i vězením – snazší zapamatování básní

Jazyk

-bohatá slovní zásoba

- Odborné termíny, spisovný jazyk X hovorové výrazy, vulgarismy

-kombinuje – pokleslé až odporivé téma vyjadřuje jazykem spisovným (až poeticky) -

-fráze v angličtině

-metafory, intertextové odkazy, dějinné odkazy, politické odkazy

-kontrast výrazů jako *genius loci* X lapák, lišej

⁷ Tamtéž s. 3.

⁸ Tamtéž s. 54.

⁹ Tamtéž s. 77

Časoprostor

-vzhledem k okolnostem vzniku – žitá vězeňská poezie – je časoprostor dát faktickými reáliemi (mezi léty 1981-1985 ve vězení III. výchovně-nápravné skupiny)

Zdroje:

JIROUS, Ivan: Magorovy labutí písně. Surrey: Rozmluvy, 1989.

Český rozhlas – <https://plus.rozhlas.cz/ivan-martin-jirous-byl-jen-hulvat-nebo-velky-basnik-7805907>